

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

14. Idem nodus, quomodo talibus præceptum sit possibile etiam à Scholasticis solvendus est. Augustinus & Apostolus eo constricti, nunquam aliter solverunt, nisi quia gratia est quae negatur ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CAPVT XIV.

Idem nodus, quomodo talibus præceptum sit possibile etiam à Scholasticis solvendus est. Augustinus & Apostolus eo constricti, nunquam aliter solverunt, nisi quia gratia est quæ negatur peccatori & iustitia quæ punitur.

SED hic fortassis pro peccatoribus respondebis, hoc ipsum adiutorium, quo præceptum eis sit possibile, deesse multis ipsamque gratiam orationis denegari, qua faciendi præcepti vires, quibus carent, postulentur à Deo. Ergo manet eis præceptum impossibile, & consequenter non peccant in eo non faciendo, quod facere, & in eo faciendo, quod vitare non possunt. Virumvis enim eis redditur impossibile.

Respondeo nodus iste ab ipsis quoque Scholasticis solvendus, aut alius manifestus error arripiendus est. Quæro enim, quid de illis dicturi sunt, qui, cum eorum voluntas ita infirma sit, ut non possint tentationes superare, propter quas superandas eis Dei gratia imploranda est, negligunt tamen, aut nolunt, aut etiam contemnunt invocare adiutorem Deum, vel tam languide invocant, ut eorum exaudiri non mereatur oratio? Si dic-
cas habent semper præsto sufficientem gratiam qua possint; sexcentis Augustini locis totique mole doctrinæ ipsius, adeoque & ipsi Ecclesiæ, quæ docet ac monet eos petere quod non possunt, repugnabis. Si enim iam gratiam qua possint habent, stultum est petere quasi non haberent, ut etiam sæpè ex Augustino diximus. Si dicas non habent, quomodo igitur peccant, id faciendi quod vitare non possunt? Cogaris igitur confiteri, omnia talium hominum peccata, qui pro viribus impetrandis, orare non volunt aut non valent, aut ipsam etiam contemnunt gratiam, non nisi in causa esse peccata, eo quod vires, sine quibus ea vitare non poterant, impetrate neglexerint. Nam hoc est perpetuum recentiorum argumentum, quod si obduratis aut alijs propter peccata desit gratia sufficiens sine qua ea vitare non possunt, peccata ipsorum non fore propriè peccata, sed in causa tantum, in qua vires cavendi perdididerunt. Quis igitur dixerit peccata fidelium & infirmorum, qualis Petrus fuit, pro viribus non orantium gratiarumque contemnuntium, non nisi in causa peccata esse, cum istum errorem universa Augustini doctrina & ipse Ecclesiæ Christianæ sensus exhorreat? Ex quo ostenditur fieri subinde posse, ut aliquis gratia careat, sine qua præceptum implere non possit, negligentia aut superbia præsumptuosæ voluntatis poenam istam promerente, & tamen peccatum non solum in causa, hoc est, in neglectu contemptuque

gratiæ, sed etiam peccatum propriè dictum & veri nominis perpetret.

Itaque juxta doctissimi Præsulis sincerissimam planissimamque doctrinam incedendo, qui sæpenumero istâ objectione pulsatus fuit, longè latius dico tritis vestigijs Augustinianæ & Apostolicæ solutionis inhaerere, quam novas investigando semitas evadendi præceptum incurrere. Dico itaque id quod Augustinus de similibus adiutorio sufficienti deititotis crebro dixit, non esse iniquitatem apud Deum, qui gratiam negat; culpam enim peccantium ita meruisse, ut æquissimâ istâ severitate puniatur. Cui solutio ista displicet, alium querat exitum, sed caveat præcipitum. Nam in illo ipso loco ubi constituit, præcepta Dei esse possibilea per voluntatem hominis adjunctam gratia Dei etiam hoc adjuagit: *Cur autem illum adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo. penes ipsum est, & æquitatis tan secretæ ratio, & excellentiæ potestatis.* Nempe ad istud principium respiciebat, quod immobile semper tenuit, posteaque pronuntiavit in libro de correptione & gratia, ubi de sufficienti adiutorio, sine quo manere non possunt homines, loquebatur, *Nunc autem, post lapsum hominis, quibus desit tale adiutorium, iam penes peccatæ est.* Simul videlicet, & nonnullis deesse, & causam quare desit, & hoc ipsum sufficere ad excusandum Deum, & hominem in peccatis arguendum, brevissimo sermone definiens. Quam definitionem suam tanquam sanam & planam, in omnibus suis operibus perpetuò secutus est. Nam in Epistola ad Sixtum, cum eos argueret qui vel sciendo vel ignorando peccarent, siue audivissent legem siue non audivissent, non ita excusat, quia gratiam sufficientem habent sciendi atque faciendi, sed quia cum esset homo conditus rectus, propriâ libertate & iniquitate mutatus est, peccatūque suum cum peccatis ignorantia & infirmitatis in posteros propagavit. *Et quamvis, inquit, seipsi excusare videantur, non admittit hanc excusationem, qui scit se fecisse hominem rectum, eiq; obedientia dedisse præceptum, nec nisi eius quod male usus est, libero voluntatis arbitrio, etiam quod transiret in posteros mansisse peccatum.* Et libro de correptione & gratia, cum se excusatos esse causarentur, quia gratiam non accepissent à Deo: *Qui hæc dicunt, inquit, extra culpam se videri volunt, in hoc quod non obediunt Deo &c. nec*

Trid. sess. 6.
sup. citata.

Epist. 106.

Lib. de om.
& grat. h.

arcedunt, si nondum regenerati sunt, primam esse
 causam eorum oburgari quod sint inobedientes Deo,
 sibi debet displicere, quia fecit Deus hominem re-
 ctum ab initio creaturam. & non est iniquitas apud
 Deum: ac per hoc prima pravitas qua Deo non obe-
 ditur: ab homine est, quia ex rectitudine, in qua
 enim Deus primitus fecit, sua mala voluntate deci-
 dens, pravius effectus est. Et in libro de Per-
 fectione iustitiae cum propter peccandi necessi-
 tatem se excusatos a peccatis esse crederent,
 non gratiam sufficientem praesto esse respon-
 det, sed ideo esse culpam hominis, quod non est
 sine peccato, quia sola hominis voluntate factum est,
 ut ad istam necessitatem veniret, quam sola homi-
 nis voluntate superare non possit. Et in qualifi-
 cationibus super Matthaeum, execratos ideo cul-
 pandos praeficitur, quare visus iam excruciat
 videre non possint, quia impotentiam illam
 execrationis sua culpa meruerunt. Nam
 quasi recentiore aliquem id ipsum quod nunc
 obijcit, obijcturum vidisset: Quod si ita
 est, inquit, quod videlicet credere non po-
 terant, quis non exurgat in defensionem Iudaeo-
 rum. & eos EXTRA CULPAM fuisse pro-
 clamet, quod non crediderunt. Propterea enim non
 poterant credere, quia excruciat, oculos eorum. Sed
 a diuina solutionem, non per gratiam suffi-
 cientem apparatus, qui a posteris excogita-
 tus est, sed per culpam hominum ac iustitiam
 Dei. Sed quomodo potius Deus extra culpam debet
 intelligi, cogitur fateri alijs quibusdam peccatis
 ita eos excruciat, ut non possint credere, quia tamen
 excruciatione non praecedunt credere. Et in libro contra Fau-
 stum, de eadem excruciatione crederetque
 impotentia: Quod si diceret, quid ergo peccaver-
 unt Iudaei si Deus illos excruciat, ne agnoscerent
 Christum? Audi non gratiam sufficientem ad
 Christum agnosendum, vitandumque pec-
 catum, sed culpam hominis & iudicium pun-
 nientis Dei: Quamvis possent inveniendae, rudi
 homini responderent, ex alijs occidit peccati Deo
 eorum, veniret ut non penam huius creatatis. Ita-
 que latius hinc probat, non excruciat fuisse
 Iudaeos, quia non cognoverunt Christum, quia
 videlicet occidit eorum, meriti sunt, quod non co-
 gnoscere. Ex qua Sancti Augustini doctri-
 na toties iterata perspicuum est, ut ipse probet
 peccatores Dei mandata praeterentes, esse
 culpa teos, siue illa facere possint, siue ex-
 cruciatione vel obduratione non possint, ni-
 hil omnino gratiam sufficientem esse curae,
 nec unquam vel verbo illam tangere, sed
 hoc unicum dumtaxat, veluti peremptorium
 profertur, quia homo in istam impotentiam
 sua voluntate lapsus est, quam iusto iudicio
 suo & gratiae desertione & excruciatione &
 obduratione persequitur Deus.
 Quod ut aperitissime consilare possit, illam
 ipsam objectionem, qua nobis facta est, quod
 homines a peccato excusati erunt, si vel ob-
 durat one vel excruciatione, vel alia quaqua-
 ratione careant viribus, quibus Dei prae-
 cepta custodiant, ex Apostolo & Augustino
 in medium proferamus, videamusque quid
 homines culpabiles demonstrando respondeant,
 vult rog

A Ecce Apostolus in Epistola sua ad Romanos Rem. 9.
 docet, quod Deus, cuius vult miseretur, & quem
 vult indurat. Cui doctrina cum statim vali-
 distime opponi posse videret, excusatos esse
 homines qui non obtemperant mandatis Dei,
 quia obdurati a Deo & excruciat, mandatis
 eius obtemperare non possunt, mox ipse sibi
 obijcit: Deus itaque mihi quid adhuc queritur? Vo-
 luntati enim eius quis resistit? Hoc est, quid con-
 queritur Deus de hominibus, quod peccando
 male vivant, cum voluntati eius obduranti
 quem voluerit nemo resistere possit? Ad quam
 questionem facillime respondent recentiores,
 recte meritoque de peccantibus conqueri Deum,
 quia quamvis obdurati & excruciat sint, suffi-
 cientem tamen habent gratiam, qua peccata
 devitent. Quis istam tam obviam, tam planam,
 tam peremptoriam responsum detulit? Apo-
 stolo non miretur? Hoc quippe ille non vidit,
 quando sibi velut adversantibus objecta qua-
 sitione, non id potius tam breve, tam apertum,
 tamque ut ipsi putant, certum absolutumque, re-
 spondit. Cum enim rem terribilem docuisset,
 quod Deus, cuius vult miseretur, & quem
 vult indurat, & hoc ipsum exemplo indurat, se-
 sumi Pharaonis illustraret, in quo Deus offen-
 derat virtutem suam, ut annuntiaretur nobis
 suum in universa terra, ipse sibi objecta qua-
 sitione motum exprimens auditoris. Deus itaque
 mihi, inquit, quid adhuc queritur? Voluntati enim
 eius quis resistit? Hic profecto locus erat, ut di-
 ceret quod ipsi lentissime divinxerunt, quoniam
 iustitiam liquidissime patefaceret, quod quam-
 vis obdurati sint, sufficientem tamen eis gra-
 tiam largiatur. Sed multum abest ut hoc Apo-
 stolus diceret. Tantum enim responderet, id
 quod Augustinum iam saepe respondisse dixi-
 mus: O homo tu quis es, qui respondeat Deo? *Epist. 104.*
 Numquid dicit signum et quis se iuxit, quid me
 fecisti sic? An non habet potestatem signis tuis, et
 eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud
 vero in contumeliam? Nam hoc dicendo, nihil
 aliud profecto dixit, quam idcirco recte de
 peccatoribus conqueri Deum, quia de homini-
 bus ex eadem massa merito iustaque damnata
 fabricatis, facere potest quod voluerit, siue
 illis gratiam bene vivendi tribuat miserendo,
 siue lubricat obdurando. Quo namque modo
 Apoll. vel alius quisquam sanae mentis tali ob-
 jectioni respondere posset, quod gratiam suffi-
 cientem habeant obdurati ad cavenda peccata,
 de quibus conqueritur Deus, cum hac tali re-
 sponione, doctrinam a se tractam, adversus
 quam objectio formabatur, a peritissime iugula-
 re, & argumentum adversarii invictum esse
 fateretur? Nam illa verba, Cuius vult miseretur,
 & quem vult indurat, propter quae difficultas mo-
 vebatur, non aliu sensum habent, quam, cui vult
 gratiam miserendo tribuit & cui vult gratiam
 non miserendo non tribuit. Non enim, inquit,
 obdurat Deus impetendo malitiam, sed non impariendo
 misericordiam. Vel ut alibi dicit, Obdurare dicitur
 peccantem, quia non eorum miseretur, non quia impellit
 ut peccent. Quo modo igitur Apoll. objectioni
 hominum de ista Dei obduratione conquerentium
 respon-

Epist. 104.

sih. r. o.

ad Simpi.

respondere posset, quod adhuc gratiam Dei habeant, cum eos obduratos esse docendo, nihil aliud docuisset, quam gratiam qua bene viverent eis iusto iudicio esse subtractam? Itaque Augustinus istum Apostoli locum, *Quid adhuc conqueritur*, quo se excusant peccatores, tractaturus, ita loquitur in Epistola ad Sixtum: *Sed excusabunt se*, inquit, *homines qui nolunt recte & fideliter vivere dicentes; Quid nos fecimus, qui male vivimus, quandoquidem gratiam unde bene viveremus non accepimus? Et hunc ipsum esse tantum ipsilimum istius objectionis, quam Apostolus sibi fecerat statim adiecit: Postremo quoniam se ipsi excusabunt modo? Nempe illo, quem breviter tanquam ex eorum voce sibi obiecit Apostolus, ut dicitur; QUID ADHUC CONQUERITUR? Nam voluntati eius quis resistit? Hoc est enim dicere: Quid de nobis sit querela, quod Deum offendamus male vivendo, cum illius voluntati nemo posset resistere, qui nos obduravit, MISERICORDIAM, id est gratiam, id est ante dixerat, NON PRÆSTANDO. Et eundem sensum verborum istorum reddit, in Enchiridio ad Laurentium.*

Quapropter quandocumque Augustinus istius querimoniam qua de male viventibus conqueritur Deus, aequitatem nititur asserere, & excusationem istam delinquentum retundere, quod frequenter facit, nunquam illi in mentem venit, ut illo tam expedito & facili, & peremptorio S. holarum recentioris remedio, hoc est, gratia sufficiente cunctas querelas eorum suffocaret, sed semper ad duas gratia negata causas recurrit, videlicet ad illam ipsam gratiam Dei, quae quia gratis omnino datur, sine iniquitate subtrahitur; & ad culpam eorum sive originalem, sive propriam, qua iustissimam adversum se Dei aelerentis obdurantisque severitatem, hoc est, subtractionem gratuita gratiae, qua bene viverent, provocarunt. Nam in eadem Epistola, cum eorum ista verba protulisset: *Quid adhuc conqueritur Deus?* Ita subiicit: Talibus itaque dicamus cum Apostolo, non enim melius illo invenire possumus quid dicamus; O homo tu quis es qui respondeas Deo? *Quem nunc namque meritum obdurantis & invenimus. Merito namque peccati universa massa damnata est; nec obdurat Deus impetiendo malitiam, sed non impetiendo misericordiam, hoc est, gratiam, misericordiam effectum. Quibus enim non impertitur, nec digni sunt, nec merentur: at potius ut non impertatur, hoc digni sunt, hoc merentur. Quamvis autem meritum misericordiae, nec invenimus, quia nullum est, NE GRATIA EVACUETUR, si non gratis donatur, sed merito redditur. Et rursum inferius in eadem Epistola, cum peccatores conqueri dixisset, quod gratiam unde bene viverent, non accepissent, eandem iterat responsum quam prius dederat: Non possunt veraciter dicere nihil mali se facere, quia male vivunt, nempe quamvis obdurati sint. Si enim nihil mali faciunt, bene vivunt: si autem male vivunt, de suo male vivunt, vel quod originaliter traxerunt, vel quod insuper addiderunt. Sed si vasa sunt in se sibi hoc impudent, quia ex ea massa facti sunt,*

Epist. 105.

In Enchir.
cap. 99.

Epist. 105.

Ibid.

quam propter unius peccatum merito Deus iustaque damnavit. Si autem vasa sunt misericordia ipsi glorificent, qui cum MISERICORDIAM NON DEBITAM, hoc est, gratiam gratiam praestitit. Et paulo inferius tertio repetita excusationi, tertio eandem responsum reponebat: Si ergo illos non pudet hac excusatione non nolui, sed Apostolo contradicere, cur nos pigeat eis quod dixit Apostolus, hoc idem atque identidem dicere: O homo tu quis es qui respondeas Deo? &c. An non habet potestatem sigillus latere ex eadem massa, utique merito recteque damnata, facere aliud vas in honorem indebitum propter MISERICORDIAE GRATIAM, aliud in contumeliam propter IRAE SUPPLICIUM? Et nonnullis interiectis eidem excusationi peccantium quarto iterata, quarto idem divinae gratiae iustitiaeque scutum objicit: Ac per hoc universi qui se in nequitia & iniquitatibus excusatos volunt, ideo iustissime puniuntur, quoniam qui liberantur non nisi GRATIA LIBERANTUR. Nam si excusatio illa iusta esset, non inde gratia, sed iustitia liberaret. Cum vero non liberet nisi GRATIA, nihil iustum invenit in eo quem liberat non voluntatem, non operationem, non saltem ipsam excusationem. Nam si haec iusta est quae quis ea utatur merito non gratuita liberatur. Novimus enim liberari per gratiam Christi quosdam etiam eorum qui dicunt, *Quid adhuc conqueritur? Nam voluntati eius quis resistit? Quae si iusta est excusatio, non iam gratuita gratia, sed propter lumen excusationis iustitiam liberantur. Si autem GRATIA EST, QUALIBERANTUR, PERFECTO HAC EXCUSATIO IUSTA NON EST. Et in Enchiridio ad Laurentium ejusdem excusationis iniustitiam adhuc luculentius ex istodem causis interimit: Hoc autem quae modo audistis ut dicat, *Quid adhuc conqueritur? Nam voluntati eius quis resistit? Tanquam propterea natus non videatur esse culpans, quia Deus cuius vult miseretur, hoc est, gratiam tribuit, & quem vult obdurat: absque ut pudeat nos hoc respondere, quod respondisse videmus Apostolum; O homo tu quis es qui respondeas Deo? &c. Si enim non capit vac, qui est qui respondeat Deo? Si autem capit magis non invenit, quid respondeat. Videt enim si capit, universum genus humanum tam iniusto iudicio divino in Apostolica radice damnatum, ut etiam si nullus inde liberaretur, nemo recte posset Dei visuperare iniustitiam nimirum quia ut addit statim, indebita misericordia, hoc est, gratuita gratia liberantur.**

Ex quibus profecto vides quam procul a sancti illius Doctoris cogitationibus recedat recentior quidam Scriptor, quando fidenter copiam sanctorum doctrinam vocat, qui Pelagio interroganti, quomodo sumus liberi ad opera supernaturalia praestanda, si ad illa est gratia Dei necessaria & nobis non datur, vel quomodo nobis impertitur horum operum omnisio; respondens, quia in potestate nostra est habere hanc gratiam, quam Deus nemini denegat. Nihil enim capitalius Augustino adversatur, nihil directius ab ipso destruitur, quam quod Deus nemini post lapsum gratia denegatur, vel in hominis lapsu, de quo sermo est, potestate sit habere hanc gratiam, quam à Dei solius potestate

Ibid.

Ibid.

In Enchir.
cap. 99.

potestate & voluntate tanquam veram gratiam pendere iustoque propterea iudicio denegari multis instantissime docet.

Hanc igitur salutationem Apostoli & S. August. adversus omnium querimonias murmurantium qui de defectu gratia vel de ignorantia, vel de bene vivendi impotentia conqueruntur; tam crebro repetitam, quam meliorem ab hominibus dari posse negat, quisquis diligenter, intelligenterque ponderaverit, videbit profecto esse absurdissimam, si vera est, illa recentiorum doctrina, quam de gratia sufficiente tradunt. Tradunt enim non solum omnibus eam dari, sed ita esse necessariam, ut nisi detur, peccatores excusati sint, imo peccata delinquentium non possint peccata deponari. Nemo enim peccat, inquit, in eo quod vitare non potest. Quid ergo si hæc ita sint, insulsius & ineptius quam hominibus peccata sua contra Dei querelas excusantibus, quod ab ipso excusati atque obdurati, & a gratia deserti sunt, per quæ supplicia, fatente docentur hoc Aug. tam impotentes ad bene vivendum facti sunt; ut ne quidem videre possint, quod eligendum est bonum, voluntatemque habeant durissimam, & adversus Deum omnino inflexibilem. talibus, inquam, excusationibus nihil aliud Dei conquerentis patrocinio proferre, quam GRATIAM esse quæ subtrahitur, iustamque peccatorum poenam quæ infligitur? Nam esto gratia sit, sine qua præceptum implere non possunt, an ideo tenentur ad impossibile? Esto iusta poena sit, an ideo id peccatum erit quod vitari nequit? Imo verò quid ex parte peccantium insanius quam excusationem adversus Deum de peccatis hominum conquerentem ex subtracta sibi gratia prætexere, sicut recentiores volunt, gratiam ad peccata vitanda sufficientem habent? Nonne ex utroque capite responsum oportebat; stultè de supplicij istis murmuratis adversus Deum, relinquit enim sufficientem vobis gratiam qua eius præcepta faciatis & peccata caveatis, ideoque iustè de vobis malè viventibus con-

queritur Deus? Solutione igitur istam quando Scholastici verissimam esse planissimamque putant, quid aliud tacitè indicant, quam Apostolum & Augustinum adversus querelas peccantium exclamando, *O homo tu quis es qui respondeas Deo?* &c. in responsione defecisse, sicut & olim primi gratiae sufficientis architecti dicere ausi sunt? Hoc enim loco, inquit Augustinus, quidam stulti putant Apostolum in responsione defecisse. & inopia reddenda rationis represisse contradictoris audaciam. Deficit enim profectò & Apostolus & Augustinus, si Deo de peccatis hominum conquerente, & homine identidem responsante, Deum abstulisse sibi gratiam, sine qua peccata vitare non potuit. clamat solummodo, *O homo tu quis es qui respondeas Deo? Voluntati enim eius quis resistit?* Respondet enim: non ego quidem resisto voluntati eius, quia me supplicij desertionis, execrationis, & obdurationis persequatur; sed non idcirco de me rectè & iustè tanquam peccante queritur, qui gratia ipsius delictus, præceptum implere & peccatum vitare non potuit, ideoque nec peccare. Quapropter si gratia sufficiens ita necessaria est, ut quemadmodum Scholastici tradunt, sine illa ne quidem peccent qui peccare dicuntur, planissimè defecerunt in respondendo & Apostolus & Augustinus, siue gratia illa ad sit peccantibus siue desit. Si enim adest, impudentia querelarum exprobranda erat murmurantibus, & non quasi vera dicerent admittenda: sin autem desit, causa Dei deferenda est. Frustra enim clamatur, *O homo tu quis es?* Sum enim homo, inquiet, qui vides insulam de me iactari querimoniam, quasi peccarem, qui ablata mihi gratia, vitandique peccati potestate, peccare non possim. Quod si igitur excusatio ista malè viventium de subtracta sibi gratia est impia & injuriosa Deo, profectò non est gratia sufficiens ad malè vivendum necessaria; eaque etiam penitus sublata Dei querimonia de peccantibus est iustissima; responsioque Apostoli & August. rectissima, verissima, plenissima.

In Ezechiel. ad Laurent. cap. 99.

bona fa. p. 107.

lib. 11. de genesi ad lit. cap. 23.

CAPVT XV.

Multis modis præcepta dicuntur possibilea etiam sine gratia sufficiente. Quænam impossibilitas excuset peccantem, & quæ non: ex quibus solvuntur duo argumenta cap. 13. proposita.

V T igitur sufficientia solutionis istius, quam Apostolus & Augustinus toties dedit, & possibilitas præceptorum Dei, unde pendet & libertas arbitrij, & ratio peccati plenius intelligatur, memorià repetenda sunt ea quæ in alio libro fusè diximus. Quibus ut hic etiam nonnulla addamus, observandum est in primis, in rebus ad vitam bonam seu pietatem spectantibus, multipliciter hominem dici posse aliquid. Primo remotissimè, per solam liberi arbitrij flexibilem facultatem ad bonum & malum. Hæc potestas in natura nuda liberi arbitrij consti-

tuta est, quamdiu nondum ad malè faciendum per supplicium æternæ damnationis obduruit. Sic ergo soli demones ac damnati dicuntur non amplius posse credere, diligere, benefacere, juxta illud Augustini: *Quod (arbitrium) neque ipse diabolus habet liberum ad bene faciendum, sed ad maximam malevolentiam pæna susceletis obduratum.* Unde nemo sana fidei credit aut dicit hos Apostolus Angelos ad pristinam pietatem correcti à aliquando voluntate converti. Et libro undecimo de genesi ad litteram: *Factumque est in illo pondere meritorum ut nec iustitia possit lumine delectari.* Et è contrario omnes homines dicuntur posse

Epist. 107.

lib. 11. de genesi ad lit. cap. 23.